

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ

АЛЬСАДУН МУНТАСІР АСААД ДЖАССІМ

УДК 371.315.7 (043.3)

**ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІРАКУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Харків – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Українській інженерно-педагогічній академії, Міністерство освіти і науки України, м. Харків.

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор
Штефан Людмила Володимирівна,
Українська інженерно-педагогічна
академія, професор кафедри педагогіки,
методики та менеджменту освіти,
м. Харків.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Васильєва Марина Петрівна,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
завідувач кафедри соціальної роботи і
соціальної педагогіки, м. Харків;

кандидат педагогічних наук
Наливайко Олексій Олексійович,
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна,
доцент кафедри педагогіки, м. Харків.

Захист відбудеться «2» липня 2020 року о 15-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.108.01 в Українській інженерно-педагогічній академії за адресою: вул. Університетська, 16, зала засідань, м. Харків, 61003.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Української інженерно-педагогічної академії за адресою: вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003.

Автореферат розісланий «1» червня 2020 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Вікторія КОВАЛЬСЬКА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Домінування інформаційної парадигми розвитку суспільства передбачає принципові зміни в професійній діяльності журналістів, яка за нових умов реалізується в медійному просторі. Для її успішного здійснення в цих фахівців необхідно сформувати відповідні знання, уміння, професійно важливі якості, що зумовлює активне реформування вищої журналістської освіти на компетентнісних засадах. Для Республіки Ірак цей процес набуває особливої актуальності, оскільки, по-перше, слід посилити впровадження компетентнісного підходу у вищу освіту; по-друге, у зону особливої уваги потрапляють майбутні журналісти, від компетентності яких залежатиме поінформованість населення та злагода в країні, яка перебуває в стані перманентного конфлікту; по-третє, слід посилити в цих фахівців формування соціально-інформаційної компетентності, яка й забезпечить ефективну взаємодію з соціумом на основі інформаційних технологій.

Рада Європи відносить соціально-інформаційну компетентність до п'яти пріоритетних у сучасних умовах розвитку суспільства. Закон Міністерства вищої освіти і наукових досліджень Іраку (1988) в другій статті чітко орієнтує університети, коледжі та інститути країни на прийняття міжнародних стандартів розвитку освіти з тим, щоб зробити її ефективною і впливовою силою в суспільстві. На підставі цього виникає нагальна необхідність формування в майбутніх журналістів соціально-інформаційної компетентності, яка дозволяє реалізувати складні професійні завдання на високому рівні суспільних вимог.

Компетентнісний підхід у нових суспільно-історичних умовах виступає провідним напрямом реалізації змін в освіті (М. Васильєва, С. Гончаренко, І. Зязюн, О. Пометун). Логічно, що в полі зору науковців перебуває й проблема підготовки майбутніх журналістів на цій основі (Ю. Артемова, Н. Бобаль, Т. Владимірова, О. Дорошук, В. Здоровега, І. Ілларіонова, Х. Марціхів, І. Чемерис, Л. Шестьоркіна). Значну увагу дослідники приділяють формуванню в цих фахівців соціальної (Г. Локарьова, О. Петрик, В. Рябічев) та інформаційної (Н. Кириллова, Е. Курбакова, О. Наливайко, С. Скотт, Г. Тулоджевський) компетентностей. Пошуки шляхів формування соціально-інформаційної компетентності фахівців різних професійних напрямів ведуть такі вчені, як Д. Гулякін, Е. Зеєр, Я. Фруктова, Т. Чекаліна та інші. Професійну діяльність майбутніх журналістів вивчають й іракські науковці (Н. Амар, М. Ахмад, М. Хаджі). Однак, незважаючи на різнобічність виконаних досліджень та їхню безсумнівну теоретичну та прикладну значущість, питання формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів потребує подальшої уваги як вітчизняних, так і зарубіжних, зокрема іракських, учених.

Аналіз базових положень з формування означеної компетентності майбутніх журналістів Іраку дозволив визначити низку **суперечностей** між:

- соціальним запитом іракського суспільства на неупереджене швидке надання об'єктивної інформації та недостатньою готовністю майбутніх журналістів якісно виконувати це завдання;

- підвищеними вимогами до рівня сформованості в майбутніх журналістів Іраку соціально-інформаційної компетентності й недостатньою розробленістю теоретичних і технологічних основ її формування в цих фахівців;

- потребою в застосуванні інформаційних технологій під час формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів Іраку як найбільш оперативного та дієвого каналу впливу на якість навчання та недостатньою розробленістю педагогічного інструментарію з реалізації означеного процесу.

Отже, актуальність проблеми дослідження, її недостатня розробленість у науці, необхідність усунення виявлених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційної роботи **«Формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів у закладах вищої освіти Іраку»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Науково-практичні розробки проведеного дослідження є складовою частиною науково-дослідних робіт, що проводилися в Українській інженерно-педагогічній академії в межах теми «Теоретико-методичні засади застосування інноваційних технологій навчання у професійній освіті» (№ 0118U100002). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Української інженерно-педагогічної академії (протокол № 13 від 31.05.2016 р.).

Мета дослідження полягає у підвищенні рівня сформованості соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів у закладах вищої освіти Іраку шляхом теоретичного обґрунтування, розроблення й експериментальної перевірки технології її формування в процесі професійної підготовки.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань дослідження**:

1. Уточнити суть та структуру соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів.

2. На основі аналізу теорії та практики формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів визначити проблему дослідження.

3. Теоретично обґрунтувати й розробити технологію формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів у закладах вищої освіти Іраку.

4. Практично реалізувати й експериментально перевірити розроблену технологію в закладах вищої освіти Іраку.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх журналістів у закладах вищої освіти Іраку.

Предмет дослідження – технологія формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів у закладах вищої освіти Іраку.

У процесі дослідження було висунуто **припущення**, що підвищенню рівня сформованості соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів у закладах вищої освіти Іраку сприятиме впровадження в процес їхньої професійної підготовки авторської технології, яка побудована на основі активізації освітньої діяльності студентів в умовах використання авторського динамічного освітнього сайту.

Теоретико-методологічну базу дослідження становлять: основи теорії наукового пізнання (В. Кремень, О. Пунченко); теоретичні положення про професійну

підготовку фахівців взагалі (О. Коваленко, В. Ковальська, Н. Брюханова) та майбутніх журналістів зокрема (Ю. Артемова, Н. Бобаль, Т. Владимірова, О. Дорошук, В. Здоровега, С. Іванцова, І. Іларіонова, І. Коцан, Х. Марціхів, О. Наливайко, А. Нісімчук, Л. Світч, І. Чемерис, Л. Шестьоркіна); наукові підходи до розгляду педагогічних явищ: системний (Л. Берталанфі, А. Глузман, Е. Юдін, Ю. Шабанова), особистісно-діяльнісний (О. Леонт'єв, С. Рубінштейн, В. Рибалка), компетентнісний (Н. Бібік, М. Васильєва, С. Вітвицька, О. Дубасенюк, І. Демура, Дж. Равен); концептуальні засади щодо формування соціальної (Г. Локар'єва, О. Петрик, В. Рябічев) та інформаційної (Н. Кириллова, Е. Курбакова, С. Скотт, Г. Тулоджевський) компетентностей журналістів і соціально-інформаційної компетентності фахівців (Д. Гулякін, Е. Зеєр, Я. Фруктова, Т. Чекаліна); основні положення інтеграційних процесів в освіті (І. Козловська, М. Прокоф'єва, Г. Шатковська); базові положення щодо створення освітніх сайтів (Н. Горлова, Д. Кирчикова, Т. Кучмій, С. Матвєєва, А. Сапожкова, Н. Смольникова, О. Цурін, Т. Яшина), основи творчої самореалізації фахівців (А. Гришаніна, М. Казак, М. Ким, О. Копилов, М. Лазарєв, Т. Лазарєва, Г. Лазутіна, В. Лунячек, В. Олешко), положення з організації освітнього моніторингу (О. Агєєва, Т. Бондаренко, Г. Єльнікова); положення і висновки наукових праць із проєктування сучасних технологій, методів і засобів освіти (Л. Гризун, І. Дичківська, М. Кадемія, М. Козяр, Т. Рак, М. Савельєва, Л. Штефан).

Виконання поставлених завдань здійснювалося за допомогою використання комплексу таких **методів дослідження**:

- *теоретичних*: аналіз педагогічної, психологічної, методичної літератури з окресленої проблеми – для визначення стану її наукового розроблення; порівняння, узагальнення та систематизація наукового матеріалу – для з'ясування суті та структури соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів; моделювання – для розроблення моделі технології;
- *емпіричних*: спостереження, анкетування, тестування, опитування – для діагностики рівня сформованості досліджуваної компетентності; педагогічний експеримент – для перевірки дієвості розробленої технології;
- *статистичних*: критерій Пірсона – для визначення кількісних залежностей між результатами дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

вперше теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено технологію формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів у закладах вищої освіти Іраку, засновану на системному, компетентнісному, особистісно-діяльнісному та інтеграційному підходах і реалізовану за таких організаційно-педагогічних умов, як створення освітнього середовища на основі медіапродуктів та стимулювання самостійної роботи студентів у цьому середовищі, що дозволяє позитивно вплинути на якість професійної підготовки фахівців;

уточнено:

- суть соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів як особистісного інтегративного утворення, що характеризує їхню здатність

організовувати взаємодію з соціумом на основі інформаційних технологій у медійному просторі з дотриманням етико-правових норм;

- структуру авторського динамічного освітнього сайту для формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів як інформаційно-педагогічного конструкту, що складається з динамічних вебсторінок, зміст яких створює необхідні умови для формування компонентів цієї компетентності під час освітньої діяльності;

- зміст критеріїв через конкретизацію показників сформованості соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів: мотиваційно-ціннісного (розуміння соціально-інформаційної компетентності як провідної професійної цінності; інтерес до опанування та використання інформаційно-комунікативних технологій); когнітивного (знання термінологічної основи інформаційних технологій, телекомунікацій; знання щодо створення медіапродуктів на основі інформаційних технологій; знання соціальних можливостей та етико-правових основ використання інформаційно-комунікативних технологій); діяльнісного (уміння шукати, опрацьовувати й аналізувати інформацію; уміння створювати медіапродукти і розміщувати їх у мережі Інтернет; уміння взаємодіяти із соціумом з урахуванням етико-правових засад використання інформаційно-комунікативних технологій); особистісного (здатність до самоаналізу майбутньої професійної діяльності, активність, толерантність);

подальшого розвитку набули засоби формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів, розвиток полягає у створенні соціально-інформаційного комплексу (віртуальні інтерв'ю, мультимедійний супровід авторських творів, журналістський блог, медіапроект).

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в упровадженні технології формування соціально-інформаційної компетентності у професійну підготовку майбутніх журналістів Іраку, створенні факультативного спецкурсу «Соціально-інформаційна діяльність журналістів», авторського динамічного освітнього сайту для організації освітньої діяльності студентів, електронного посібника англійською мовою «Базові компетентності журналістів».

Основні результати дослідження **впроваджено** в процес професійної підготовки майбутніх журналістів Анбарського університету (довідка № 14 від 03.03.2020), Алсаламського університету (довідка № 34 від 05.03.2020) Республіки Ірак; у процес підвищення кваліфікації працівників Відділу засобів масової інформації Іракського парламенту (довідка № 23 від 21.02.2020).

Теоретичні положення та практичні результати дослідження можуть бути використані в процесі професійної підготовки майбутніх журналістів та в системі підвищення кваліфікації фахівців журналістської галузі.

Апробація результатів дослідження здійснювалася в публікаціях матеріалів дисертації, а також у виступах на конференціях різного рівня:

- *міжнародних*: «Modern scientific achievements: experience exchange» (Morrisville, 2017), «Mind Technologies: Science» (Geneva, 2017), «Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток» (Харків, 2018), «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти

впродовж життя» (Харків–Київ, 2019), «Проблеми та шляхи реалізації компетентнісного підходу в сучасній освіті» (Харків, 2019), «Topical issues of the development of modern science» (Sofia, 2020);

- *внутрішньовузівських*: ІІ, ІІІ науково-практичні конференції науково-педагогічних працівників, науковців, аспірантів та співробітників академії (Харків, 2018, 2019).

Основні положення й результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії (2016–2019).

Публікації. Результати дослідження відображено в 14 одноосібних наукових працях, з них 3 статті – у провідних наукових фахових виданнях України, 2 статті – у зарубіжних періодичних виданнях, 8 публікацій – у матеріалах конференцій, один електронний посібник.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, загальних висновків, списку використаних джерел (356 найменувань, у тому числі 27 – іноземними мовами), 30 таблиць, 22 рисунків, 9 додатків на 24 сторінках. Загальний обсяг роботи – 269 сторінок, із них основного тексту – 189 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу, теоретико-методологічні засади й методи дослідження, розкрито наукову новизну, указано на практичне значення отриманих результатів та їх апробацію.

У першому розділі – **«Теоретичні засади формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів Іраку як педагогічна проблема»** – уточнено суть та структуру соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів, на основі системного аналізу теоретичних і практичних основ її формування визначено проблему дослідження, теоретично обґрунтовано технологію формування досліджуваної компетентності.

Проведено аналіз соціальної та інформаційної компетентностей, інтеграція яких утворює якісно новий особистісний конструкт – соціально-інформаційну компетентність майбутніх журналістів.

На основі застосування системного підходу та висновків низки вчених (С. Бахтєєва, М. Докторович, М. Лук'янова, В. Масленнікова, Н. Нагайченко, Я. Фруктова) встановлено, що соціальна компетентність розглядається з психологічної, особистісної та інтеграційної позицій, де їй надається важливе значення в реалізації комунікативних процесів у соціумі. З урахуванням специфіки цієї компетентності в журналістській роботі (Г. Локарьова, О. Петрик, В. Рябічев), зроблено висновок про те, що *соціальна компетентність є особистісним інтегративним утворенням, яке забезпечує відповідальну соціальну взаємодію журналістів на основі етико-правового представлення інформації.*

Поняття «інформаційна компетентність» розглянуто на засадах системного підходу за такими напрямками розуміння його суті, як спосіб засвоєння,

перероблення, трансформації і генерування інформації (А. Роганіна, О. Смолянинова, Т. Тихонова), а також оброблення інформації з використанням інформаційних технологій (Н. Баловсяк, Т. Виноградова, А. Зав'ялов, О. Зайцева). Враховуючи специфіку цієї компетентності в журналістській роботі (Е. Курбакова, С. Скотт), зроблено висновок про те, що *інформаційна компетентність журналістів є особистісним інтегративним утворенням, яке визначає їхню здатність творчо використовувати медіаконтент як основу якісного оброблення та представлення споживачеві актуальної інформації.*

Спираючись на індуктивний метод пізнання дійсності, беручи до уваги інтеграційний підхід як основу процесу об'єднання соціальної та інформаційної компетентностей майбутніх журналістів, висновки низки науковців щодо змісту соціально-інформаційної компетентності особистості (Д. Гулякін, Е. Зеєр, Я. Фруктова, Т. Чекаліна), з'ясовано суть аналізованого поняття згідно з умовами журналістської діяльності.

Обираючи за основу концептуальну форму інтеграції та емпіричний рівень її застосування, встановлені під час дослідження інтеграційні характеристики соціальної та інформаційної компетентностей, пропонуємо авторське визначення поняття соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів як *особистісного інтегративного утворення, що характеризує їхню здатність організовувати взаємодію з соціумом на основі інформаційних технологій у медійному просторі з дотриманням етико-правових норм.*

Структуру соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів визначено на основі застосування індуктивного методу пізнання дійсності через поглиблений аналіз структури соціальної (М. Аргайл, С. Гончаров, Г. Сафиулліна) та інформаційної (Н. Баловсяк, Н. Вітковська, Е. Роганіна) компетентностей. Спираючись на інтеграційний підхід, особливості професійної діяльності журналістів (Н. Бобаль, С. Іванцова, І. Коцан, А. Нісімчук, О. Панасюк), з'ясовано структурні компоненти досліджуваної компетентності та їх змістове наповнення: *мотиваційний компонент* засвідчує розуміння соціально-інформаційної компетентності як професійної цінності, заснованої на інтересі до неї як підґрунті якісного розв'язання професійних завдань; *знаннєвий компонент* створює когнітивну основу реалізації цієї компетентності через наявність необхідних знань з інформаційно-комунікаційної термінології, створення медіапродуктів на основі інформаційних технологій з урахуванням етико-правових основ представлення інформації на їх платформі; *процесуальний компонент* зумовлює вміння щодо оброблення інформаційного контенту, створення і розміщення медіапродуктів в інформаційному просторі з урахуванням етико-правових норм; *особистісний компонент* забезпечує сформованість необхідних професійних якостей для реалізації досліджуваної компетентності на рівні сучасних вимог.

Аналіз наукових джерел (Ваель аль-Бакрі, Мунір Бакр аль-Тікріті, Фатек Бутті, Худаїр аль-Баяті) дозволив виділити основні етапи становлення й розвитку іракської журналістики:

1. Етап зародження журналістики Іраку (1869 – 1913 рр.).
2. Етап британської окупації (1914 – 1958 рр.).

3. Етап періоду революції або етап епохи С. Хусейна (1968 – 2003 рр.).

4. Етап демократичних змін (2003 – до сучасності).

З метою вивчення закордонного досвіду професійної освіти майбутніх журналістів проаналізовано особливості професійної підготовки цих фахівців у США, Великобританії, Німеччині, Іспанії, Україні. На цій підставі розроблено рекомендації щодо розвитку журналістської освіти Іраку.

Проблему формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів у провідних закладах вищої освіти Іраку досліджено на підставі аналізу освітніх програм їхньої професійної підготовки. У колі уваги були майбутні спеціалісти журналістського фаху Багдадського університету: Коледжу мистецтв (спеціалізація «Інформація»), Коледжу ЗМІ (спеціалізації «Радіо і телебачення», «Зв'язки з громадськістю»); Коледжу мистецтв та літератури (спеціалізація «ЗМІ») Тикритського університету; Коледжу мистецтв університету Ахульбайта, Коледжу мистецтв Анбарського університету, Коледжу мистецтв та літератури Джиханського університету. Результати проведеного дослідження довели, що формуванню соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів приділено найменше уваги.

У розділі обґрунтовано технологію формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів у закладах вищої освіти Іраку. Концептуальною основою її розроблення виступає інтеграційний підхід, апробований у професійній підготовці журналістів І. Ілларіоною.

Спираючись на технологічні основи реалізації освітнянських процесів (С. Гончаренко, П. Олійник, О. Пехота, С. Сисоева) та напрацювання вчених щодо їх використання в професійній підготовці майбутніх журналістів (Ю. Артемова, О. Дорошук, Т. Владимірова, І. Чемерис, Л. Шестьоркіна), визначено етапи технології представленого дослідження: підготовчо-цільовий, змістово-формульвальний та діагностично-коригувальний.

На підставі контекстно-компетентнісного підходу (А. Вербицький), а також висновків науковців щодо застосування педагогічного інструментарію (Л. Александров, Х. Марціхів, С. Іванцова), з'ясовано форми, методи та засоби реалізації технології. Серед останніх, враховуючи наукове підґрунтя щодо використання сайтів у педагогічній діяльності (Н. Горлова, С. Матвеева, А. Сапожкова, О. Цурін, Т. Яшина), для формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів пропонуємо застосування авторського динамічного освітнього сайту, який розуміємо як інформаційно-педагогічний конструкт, що складається з динамічних вебсторінок, зміст яких створює необхідні умови для формування компонентів цієї компетентності під час освітньої діяльності. Його покладено в основу реалізації організаційно-педагогічних умов дослідження.

Таким чином, розроблено *технологію формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів, яка заснована на системному, компетентнісному, особистісно-діяльнісному та інтеграційному підходах і реалізована за таких організаційно-педагогічних умов, як створення освітнього середовища на основі медіапродуктів та стимулювання самостійної роботи студентів у цьому середовищі.*

На підставі досліджень В. Маслова, О. Романовського, Ю. Сурміна, Ю. Шапрана, В. Ягупова розроблено модель технології формування соціально-інформаційної компетентності (СІК) майбутніх журналістів (рис. 1).

Рис. 1. Модель технології формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів Іраку

У другому розділі – «Технологія формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів у закладах вищої освіти Іраку» – розкрито суть розробленої технології через визначення специфіки підготовчо-цільового, змістово-формувального та діагностично-коригувального етапів.

У результаті аналізу низки наукових праць (С. Гончаренко, П. Олійник, І. Осадченко, В. Федорченко) розроблено *підготовчо-цільовий етап* технології, який включає мету її реалізації, методологічні підходи; принципи реалізації технології: загальнопедагогічні (науковості, системності, зв'язку теорії та практики, активності) та специфічні (збагачення змісту професійної підготовки, творчої самореалізації майбутніх журналістів), її функції.

Мета технології формується на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях. При цьому її стратегічною метою на підставі врахування сучасних тенденцій розвитку журналістської галузі (Т. Вайніленко, В. Гоян, Г. Лазутіна, О. Копилов, В. Олешко та ін.), Закону Міністерства вищої освіти й наукових досліджень Республіки Ірак визначено формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів. Для реалізації стратегічної мети конкретизовано застосування методологічних підходів для розроблення технології. Так, системний підхід дозволяє визначити її етапи та взаємозв'язки між ними, а також організаційно-педагогічні умови дієвого функціонування. Особистісно-діяльнісний підхід є основою зосередження уваги на самостійній роботі майбутніх журналістів на базі використання авторського динамічного освітнього сайту. Компетентнісний підхід дозволяє зосередитись на соціально-інформаційній компетентності майбутніх журналістів як такий, що найбільш сприяє досягненню акме в їхній професійній діяльності та визначити її структуру. Інтеграційний підхід забезпечує проведення відповідних дій для створення технології дослідження як системи та досліджуваної компетентності як особистісного інтегративного утворення фахівця.

Функції технології формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів мають специфічні особливості. Так, мотиваційно-спонукальна функція забезпечує стимулювання інтересу майбутніх журналістів до створення медіапродуктів та їх розміщення в інтернеті; ціннісно-орієнтовна – розуміння студентами цінності для майбутньої професійної діяльності соціально-інформаційної компетентності; технологічна – реалізацію послідовних етапів з її формування; інтегрувальна дозволяє розглянути створену технологію як педагогічний конструкт, який системно поєднує зміст, методи, форми, засоби та організаційно-педагогічні умови для досягнення її стратегічної мети; контрольнo-коригувальна виступає як основою контролю рівня сформованості в студентів соціально-інформаційної компетентності, так і підставою для проведення за цими результатами коригування змісту, методів, форм і засобів навчання, методичного та діагностичного забезпечення технології.

Змістово-формульальний етап технології спрямований на формування структурних компонентів соціально-інформаційної компетентності. Для його реалізації, у результаті аналізу праць низки вчених (Дж. Гол, О. Голуб, М. Дяченко, М. Женченко В. Здоровега) розроблено факультативний спецкурс «Соціально-інформаційна діяльність журналістів», на вивчення якого відводиться 3 кредити. Факультатив включає два модулі: модуль 1. «Базові компетентності журналіста в медійному просторі» та модуль 2. «Мультимедійна журналістика як вимога часу».

Особливістю факультативу є те, що він ґрунтується на головному принципі журналістської освіти, який передбачає цілісний підхід до формування професіоналізму фахівців цієї галузі, що проявляється в гармонійному поєднанні теоретичної та практичної складових підготовки.

На основі аналізу праць науковців (Т. Андронova, Я. Коломінський, В. Ляудіс, А. Реан, М. Солдатенко, Г. Чайка) конкретизовано внутрішні чинники розвитку в майбутніх журналістів мотивації до формування соціально-інформаційної компетентності: розуміння її як провідної професійної цінності та інтерес до

опанування та використання інформаційно-комунікативних технологій для розв'язання завдань професійної діяльності. Серед форм навчання увагу зосереджено на проблемних лекціях, лекціях із запрограмованими помилками, відеолекціях, лекціях-бесідах, практичних заняттях та самостійній роботі студентів. Конкретизовано методи реалізації технології: ділові та рольові ігри, дискусії, кейс-метод, метод проєктів тощо. З метою підвищення ефективності технології розроблено засоби її реалізації. Особливу увагу зосереджено на таких медіапродуктах, як авторський динамічний освітній сайт та електронний посібник.

Беручи до уваги результати наукових досліджень провідних фахівців у галузі журналістики (Н. Боболь, А. Калмиков, О. Копилов, О. Маслов), деталізовано специфіку «ядра» професійних якостей студентів-журналістів: здатність до самоаналізу майбутньої професійної діяльності, активність і толерантність.

Діагностично-коригувальний етап технології передбачає з'ясування якісних змін у сформованості у майбутніх журналістів соціально-інформаційної компетентності та проведення на цій підставі (у разі необхідності) коригувальних заходів у розробленій технології. Діагностично-критеріальна база дослідження, визначена на основі аналізу наукових джерел (С. Гончаров, О. Козлова, Н. Бобаль), включає такі критерії сформованості соціально-інформаційної компетентності: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та особистісний. Їх диференціація здійснюється на високому, середньому та низькому рівнях.

На підставі аналізу особливостей медіаосвіти (Г. Васянович, Н. Духаніна, Г. Онкович, А. Федоров) конкретизовано таку організаційно-педагогічну умову, як створення освітнього середовища на основі медіапродуктів для формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів. Як базові медіапродукти обрано авторський динамічний освітній сайт та електронний посібник. Беручи до уваги результати наукових праць Н. Авдоніної, Т. Ісакової, Е. Долгіної та інших, доводимо, що для успішної реалізації попередньо визначеної умови слід втілити й таку умову, як стимулювання самостійної роботи студентів.

У третьому розділі – **«Експериментальна апробація технології формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів у закладах вищої освіти Іраку»** – проведено апробаційні заходи. Дослідно-експериментальну роботу реалізовано на базі Коледжу ісламських наук Імама Аль-Кадхіма (м. Багдад), Анбарського університету (м. Ер-Рамаді), Тикритського університету (м. Тикрит) протягом 2016–2019 рр. поетапно. Загалом різними видами діяльності було охоплено 160 здобувачів вищої журналістської освіти Іраку. Для реалізації педагогічного експерименту виокремлено експериментальну (50 осіб) й контрольну (52 особи) групи, які утворювали студенти Анбарського й Тикритського університетів, що здобували спеціальність «Журналістика».

З метою визначення рівнів сформованості соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів використано комплекс діагностичних методик, а саме: методику «Ціннісні орієнтації» М. Рокича, анкетування для визначення інтересу до використання інформаційно-комунікативних технологій у майбутній професійній діяльності, тестування, аналіз професійних ситуацій для визначення рівня сформованості знань й умінь щодо використання інформаційно-

комунікативних технологій, діагностичну карту «Рефлексивна діяльність журналіста», графічний тест «Визначення потреби в активності» Є. Ільїна, методiku визначення комунікативної толерантності В. Бойка. Експеримент складався з трьох етапів (констатувального, формувального і контрольного), які були між собою логічно пов'язані та спрямовані на досягнення загальної мети дослідження.

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили недостатній рівень сформованості соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів контрольної та експериментальної груп.

На формувальному етапі в процес професійної підготовки майбутніх журналістів експериментальної групи було впроваджено теоретично обґрунтовану й розроблену технологію формування соціально-інформаційної компетентності.

На *підготовчо-цільовому етапі технології* виконано такі завдання: конкретизовано підґрунтя технології, розроблено її методичне та діагностичне забезпечення, проведено пілотне дослідження сформованості в майбутніх журналістів соціально-інформаційної компетентності та створено авторський динамічний освітній сайт до факультативного спецкурсу «Соціально-інформаційна діяльність журналістів». Для розроблення сайту використано конструктор WordPress. На панелі головного меню сайту розміщено такі динамічні вебсторінки (далі – сторінки): «Новини», «Журналістські конференції», «Гранти у сфері журналістики», «Відеолекції», «Відеотренінги», «Практичні завдання», «Кейси», «Аудіоінформація», «Посібник», «Практикум», «Майстерня», «Книги», «Словник термінів», «Тести з перевірки знань», «Довідка».

На *змістово-формувальному етапі технології* виконано завдання із забезпечення сформованості структурних компонентів соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів: мотиваційного, знанневого, процесуального та особистісного. Для формування в студентів мотивації активно використовувалася сторінка сайту «Новини» з журналістської галузі. Як показало опитування, найбільш популярними були новини щодо новітніх технологій, які застосовують журналісти в різних країнах. Для впливу на мотиваційні процеси майбутніх журналістів значна увага приділялася формуванню журналістського світогляду. З цією метою на сайті використовувалася сторінка «Конференції» в журналістській галузі з акцентом на конференціях арабського регіону. Згідно з опитуванням студентів їх найбільш зацікавили такі теми конференцій, як «Широкомовна інформація та соціальні медіа» (Єрусалим), «Цифрова журналістика та медіа» (Сінгапур) та інші. Сторінка сайту «Гранти в журналістиці» впливала на інтерес до формування соціально-інформаційної компетентності студентів, оскільки тут були представлені гранти медійної тематики країн арабського регіону (Йорданія, Сирія, Ліван, Єгипет, Ірак).

На мотиваційні процеси впливали й форми освітньої діяльності, зокрема командна робота, яка передбачає змагальні елементи. Для цього в межах факультативного спецкурсу під час проведення практичного заняття на тему «Створення медіапроєкту в умовах колективної роботи журналістів» застосовувалась робота в малих групах, метою якої було розроблення медіапроєкту та його презентація. До позитивних чинників впливу на мотивацію студентів

відносимо й створення ними такого індивідуального медійного засобу, як блог, що дозволяє максимально наблизити їх до умов майбутньої професійної діяльності, тим самим позитивно вплинувши на мотиваційні процеси в напрямі формування соціально-інформаційної компетентності через розуміння її важливості.

Необхідні знання формувалися в межах аудиторної та самостійної роботи в процесі вивчення факультативного спецкурсу. Так, під час проблемної лекції на тему «Особливості діяльності журналіста в сучасних умовах» студенти шукали відповіді на такі проблемні питання: «Чи знаходяться в антагонізмі в сучасному інформаційному просторі медіа та засоби масової комунікації?», «Чи виконує сучасний журналіст модераторну функцію?». На цьому ж занятті було проведено дискусію, спрямовану на розв'язання такого питання: «Чи є соціальний інститут медійної журналістики найбільш ефективною формою виконання комунікаційної функції в суспільстві?».

Лекції із заздалегідь запланованими помилками використано в темі «Етико-правові основи використання інформаційно-комунікативних технологій у професійній діяльності журналіста». Тут студенти виступали в ролі рецензентів. Тема «Специфіка мультимедійної журналістики» була висвітлена як лекція-бесіда. Під час її проведення питання ставив не лише педагог, а й студенти. Використовувалися такі евристичні питання: «Якою Ви бачите журналістику кінця ХХІ століття?»; «Чи може мультимедійна журналістика повністю замінити ЗМІ?». Особливістю вивчення теми «Сучасний медіаринок» було те, що студенти на лекції самостійно визначили проблему з представленого матеріалу, а на практичному занятті пропонували варіанти її розв'язання. Серед питань, поставлених ними, були, наприклад, такі: «Який «портрет» має сучасний універсальний журналіст, що працює в умовах медіаринку?»; «Чи зможуть організатори медійного контенту працювати на ресурсі попереднього досвіду діяльності?». Лекція на тему «Медіапроекти у формуванні соціально-інформаційної компетентності журналістів» проводилася на основі методу «мозкового штурму» – «куба», який дозволяє розглянути проблему із шести різних напрямів і відповісти на важливі журналістські питання: «Хто? Що? Коли? Де? Чому? Яким чином?». Для цього в групі було створено шість команд, кожна з яких отримувала відповідне питання і розв'язувала його шляхом «мозкового штурму».

Під час самостійної роботи для підготовки до лекційних занять студенти використовували авторський динамічний освітній сайт. На сайті на сторінці «Лекції» надавався лекційний матеріал педагога для розширення світогляду студентів з актуальних для журналістів тем, а саме: «Соціально-інформаційна компетентність», «Психологічна війна», «Сучасні ЗМІ», «Медіаглобалізація» (12 лекцій). Сторінка сайту «Книги» давала можливість студентам послуговуватися бібліотекою джерел із журналістської тематики (книги, статті тощо). Скориставшись сторінкою «Електронний посібник», студенти поглиблювали теоретичні знання зі спецкурсу. Для опанування термінологічної основи з фаху на сайті створено сторінку «Словник термінів». На сторінці сайту «Аудіоінформація» представлено аудіолекції журналістської тематики з Оксфордського університету (близько 300).

Формуванню необхідних умінь та якостей студентів сприяли практичні заняття. Так, практичне заняття на тему «Інформаційний контент журналіста» передбачало роботу з кейсом «Правило одного відсотка». Практичне заняття на тему «Етико-правові основи використання інформаційно-комунікативних технологій у професійній діяльності журналіста» проходило у формі ділової гри. Для її проведення студенти добирали тексти, пов'язані з релігійною, етнічною, політичною тематикою. На занятті формувалися малі групи, які представляли фахівців-експертів з-поміж читачів, громадськості тощо, що проводили експертизу щодо дотримання авторами текстів етико-правових норм.

Для вдосконалення практичних умінь шляхом самоосвіти на сайті створено сторінку «Відеотренінги», де розміщено відеоматеріали провідних фахівців журналістської галузі з практичними порадами: матеріали від Алана Літла, Кена Блейка, Алана Русбріджгера та інших фахівців з телеканалів BBC, Reuters та інших.

Одним із засобів формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів виступав створений кожним студентом соціально-інформаційний комплекс, до складу якого ввійшли віртуальні інтерв'ю, мультимедійний супровід авторських творів, журналістський блог, медіапроект.

Активні методи навчання позитивно впливали на формування особистісних якостей студентів й, зокрема, на їхню активність. Для формування самооціночних умінь, необхідних для самоаналізу майбутньої професійної діяльності, на сайті передбачено сторінку «Тест», де представлено тести за темами: «Журналістська етика», «Журналістика соціальних медіа», «Основи медіа» тощо.

Формування толерантності в майбутніх журналістів здійснювалося наскрізно протягом усього періоду вивчення факультативного спецкурсу. Водночас проводилося й контентно-аналітичне дослідження, основою якого став формуляр, розроблений О. Сухомлин. Для його реалізації студенти разом з педагогом добирали тексти з газет, журналів, інтернет-видань і згідно з цією методикою маркерами толерантності визначали прояви в них толерантних та інтолерантних елементів.

На *діагностично-коригувальному етапі технології* проведено діагностику сформованості соціально-інформаційної компетентності студентів наприкінці експерименту та здійснено коригувальні заходи щодо її вдосконалення.

На *контрольному етапі експерименту* було зіставлено результати сформованості соціально-інформаційної компетентності студентів експериментальної й контрольної груп (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні сформованості соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів на контрольному етапі експерименту

Критерії й показники	Рівні	КГ		ЕГ	
		Кількість	%	Кількість	%
1	2	3	4	5	6
<i>1. Мотиваційно-ціннісний критерій</i>					
1.1. Розуміння соціально-інформаційної компетентності як провідної професійної цінності	В	8	15,4	16	32,0
	С	22	42,3	20	40,0
	Н	22	42,3	14	28,0

Продовж. табл. 1

1	2	3	4	5	6
1.2. Інтерес до опанування та використання інформаційно-комунікативних технологій	В	10	19,2	19	38,0
	С	23	44,2	21	42,0
	Н	19	36,6	10	20,0
<i>2. Когнітивний критерій</i>					
2.1. Знання термінологічної основи інформаційних технологій, телекомунікацій	В	12	23,1	21	42,0
	С	22	42,3	19	38,0
	Н	18	34,6	10	20,0
2.2. Знання щодо створення медіапродуктів на основі інформаційних технологій	В	10	19,2	18	36,0
	С	19	36,5	21	42,0
	Н	23	44,3	11	22,0
2.3. Знання соціальних можливостей та етико-правових основ використання інформаційно-комунікативних технологій	В	8	15,4	18	36,0
	С	19	36,5	20	40,0
	Н	25	48,1	12	24,0
<i>3. Діяльнісний критерій</i>					
3.1. Уміння шукати, опрацьовувати та аналізувати інформацію	В	14	26,9	23	46,0
	С	22	42,3	19	38,0
	Н	16	30,8	8	16,0
3.2. Уміння створювати медіапродукти та розміщувати їх у мережі Інтернет	В	10	19,2	19	38,0
	С	20	38,5	21	42,0
	Н	22	42,3	10	20,0
3.3. Уміння взаємодіяти із соціумом з урахуванням етико-правових засад використання інформаційно-комунікативних технологій	В	8	15,4	17	34,0
	С	21	40,4	22	44,0
	Н	23	44,2	11	22,0
<i>4. Особистісний критерій</i>					
4.1. Здатність до самоаналізу майбутньої професійної діяльності	В	11	21,2	20	40,0
	С	23	44,2	21	42,0
	Н	18	34,6	9	18,0
4.2. Активність	В	12	23,1	21	42,0
	С	19	36,5	19	38,0
	Н	21	40,4	10	20,0
4.3. Толерантність	В	11	21,2	19	38,0
	С	21	40,4	22	44,0
	Н	20	38,4	9	18,0
Розвиток соціально-інформаційної компетентності (узагальнені результати)	В	10	19,2	19	38,0
	С	20	38,5	21	42,0
	Н	22	42,3	10	20,0

За його результатами підтверджено позитивний вплив розробленої технології на формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів експериментальної групи. Оброблення експериментальних даних із застосуванням критерію Пірсона підтвердило, що студенти експериментальної групи продемонстрували результати, які в статистичному вимірі відрізняються від результатів контрольної групи з рівнем достовірності 95 %. Таким чином, проведений аналіз результатів експерименту підтвердив гіпотезу дослідження, досягнення його мети й виконання завдань.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано нове вирішення проблеми підвищення рівня сформованості соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів у закладах вищої освіти Іраку шляхом теоретичного обґрунтування, розроблення, експериментальної перевірки та практичного впровадження відповідної технології, яка побудована на основі активізації освітньої діяльності студентів в умовах використання авторського динамічного освітнього сайту.

1. Інформаційне суспільство вимагає від журналістів сформованості соціально-інформаційної компетентності як такої, що визначає рівень володіння інформаційними технологіями, а також здатність критично ставитися до соціальної інформації. У результаті аналізу концептуальної форми інтеграції та емпіричного рівня її застосування, інтеграційних характеристик соціальної та інформаційної компетентностей фахівців запропоновано авторське тлумачення поняття «соціально-інформаційна компетентність журналістів» як особистісного інтегративного утворення, що характеризує їхню здатність організовувати взаємодію з соціумом на основі інформаційних технологій у медійному просторі з дотриманням етико-правових норм. Спираючись на індуктивний метод пізнання дійсності, процеси інтеграції структурних складових соціальної та інформаційної компетентностей у новий конструкт, визначено структуру соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів як сукупність мотиваційного, знанневого, процесуального та особистісного компонентів.

2. Проведений аналіз освітніх програм професійної підготовки майбутніх журналістів у закладах вищої освіти Іраку показав, що умови для формування соціально-інформаційної компетентності фахівців є недостатніми. Водночас аналіз стратегій розвитку цих закладів виявив, що пріоритетним завданням діяльності вищів у контексті нашого дослідження є формування покоління медіапрофесіоналів, озброєних ідеями й теоретичною та практичною базою для сучасного медіасектора. Доведено, що розв'язання цього завдання забезпечується активізацією освітньої діяльності майбутніх журналістів засобами інформаційних технологій, що уможлиблюється за рахунок розроблення авторського динамічного освітнього сайту.

3. Теоретично обґрунтовано та розроблено технологію формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів у закладах вищої освіти Іраку. Технологія містить такі етапи: підготовчо-цільовий (мета, завдання, методологічні підходи, функції, принципи реалізації технології); змістово-формувальний (структура і зміст соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів та педагогічний інструментарій щодо її формування); діагностично-коригувальний (критерії та показники, рівні сформованості досліджуваної компетентності, очікуваний результат). Технологія ґрунтується на таких методологічних підходах, як системний, особистісно-діяльнісний, компетентнісний, інтеграційний. Серед принципів її реалізації виокремлено загальнопедагогічні (науковості, системності, зв'язку теорії і практики, активності) і специфічні (збагачення змісту професійної підготовки, творчої самореалізації

майбутніх журналістів). Визначено, що технологія реалізує такі функції, як мотиваційно-спонукальну, ціннісно-орієнтовну, технологічну, інтегративну й контрольну-коригувальну. Зміст технології представлено в межах факультативного спецкурсу «Соціально-інформаційна діяльність журналістів». Встановлено форми навчання в умовах технології: проблемні лекції, лекції із запрограмованими помилками, відеолекції, лекції-бесіди, практичні заняття та самостійна робота студентів. Конкретизовано методи її реалізації: ділові та рольові ігри, дискусії, кейс-метод, метод проєктів тощо. Визначено засоби реалізації розробленої технології: діагностичні (анкети, тести), екранно-звукові (відеоролики, електронні презентації, аудіозаписи); медіапродукти (електронний посібник, авторський динамічний освітній сайт) тощо. Організаційно-педагогічними умовами реалізації технології визнано створення освітнього середовища на основі медіапродуктів та стимулювання самостійної роботи студентів у цьому середовищі.

Уточнено зміст критеріїв та показників сформованості соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів: мотиваційно-ціннісний (розуміння соціально-інформаційної компетентності як провідної професійної цінності; інтерес до опанування та використання інформаційно-комунікативних технологій); когнітивний (знання термінологічної основи інформаційних технологій, телекомунікацій; знання про створення медіапродуктів на основі інформаційних технологій; знання соціальних можливостей та етико-правових основ використання інформаційно-комунікативних технологій); діяльнісний (уміння шукати, обробляти й аналізувати інформацію, уміння створювати медіапродукти і розміщувати їх у мережі Інтернет, уміння взаємодіяти із соціумом з урахуванням етико-правових засад використання інформаційно-комунікативних технологій); особистісний (здатність до самоаналізу майбутньої професійної діяльності, активність, толерантність).

4. Дієвість запропонованої технології доведена її експериментальною апробацією. Вплив розробленої технології на формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів експериментальної групи підтверджено позитивною динамікою за всіма показниками. Так, загальний рівень сформованості досліджуваної компетентності майбутніх журналістів експериментальної групи здебільшого перебуває на високому й середньому рівнях (38 % й 42 % відповідно), у той час як кількість майбутніх журналістів контрольної групи, для яких характерним є високий рівень, становить лише 19,2 %, середній рівень – 38,5 %. Низький рівень розвитку досліджуваного феномену зафіксовано у 20 % майбутніх журналістів експериментальної групи й 42,3 % контрольної. Вірогідність результатів дослідження доведена засобами математичної статистики.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Перспективними є питання підготовки викладачів до формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів, вдосконалення педагогічного інструментарію з формування в них медіакультури.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
Наукові праці, у яких опубліковано основні результати дослідження

1. Альсадун М. А. Информационная культура журналиста. *The unity of science*. 2017. December 2016–January. С. 17–19.
2. Альсадун М. А. Типологічне дослідження становлення іракської журналістики в історичному аспекті. *The unity of science*. 2018. April. С. 114–116.
3. Альсадун М. А. Соціально-інформаційна компетентність журналіста. *Наукові записки кафедри педагогіки*. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, Харків. гум.-пед. акад., 2019. Вип. 44. С. 6–13.
4. Альсадун М. А. Сайт як сучасний засіб формування професіоналізму фахівця. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків : УПА, 2018. Вип. 59. С. 41–46.
5. Альсадун М. А. Управління формуванням соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів Іраку на основі діагностичних засобів. *Адаптивне управління: теорія і практика*. Серія: Педагогіка. 2019. Вип. 7 (13). URL : <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/117>.

Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Альсадун М. А. Информационная культура как необходимый компонент профессиональной деятельности журналиста. *Modern scientific achievements: experience exchange: proceedings of III International scientific conference (Morrisville, Feb 26, 2017)*. Morrisville : Lulu Press, 2017. P. 147–149.
7. Альсадун М. А. Проблемы профессионального образования будущих журналистов в странах арабского региона. *Mind Technologies: Science : International scientific-practical congress (Geneva, the 31 th of March, 2017)*. Geneva, 2017. P. 16–19.
8. Альсадун М. А. Соціально-інформаційна компетентність як базова основа професійної діяльності спеціаліста журналістської сфери. *Матеріали LI наук.-практ. конф. науково-педагогічних працівників, науковців, аспірантів та співробітників академії* (м. Харків, 2018 р.). Харків : УПА, 2018. С. 7.
9. Альсадун М. А. Информационная культура как вектор устойчивого развития социально-экономических систем. *Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток: матер. X Ювілейної Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 18–19 квітня 2018 р.). Харків : ХНУБА, 2018. Ч. 1. С. 5.
10. Альсадун М. А. Структура соціально-інформаційної компетентності майбутнього журналіста. *Проблеми та шляхи реалізації компетентнісного підходу в сучасній освіті: матер. Міжнар. наук.-метод. конф.* (м. Харків, 11–12 квітня 2019 р.). Харків: ФОП Бровін О.В., 2019. С. 12–14.
11. Альсадун М. А. Організація самостійної роботи майбутніх журналістів Іраку на основі педагогічного сайту. *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя: зб. матер. I Міжнар. наук.-практ. WEB-форуму* (Київ - Харків, 26–28 березня 2019 р.). Кропивницький : Вид-во Льотної академії Національного авіаційного університету. Вип. 1. 2019. С. 203–204.
12. Альсадун М. А. Критеріальна база сформованості соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів Іраку. *Матеріали LII наук.-практ. конф.*

науково-педагогічних працівників, науковців, аспірантів та співробітників академії (м. Харків, 2019 р.). Харків : УІПА, 2019. С. 6.

13. Альсадун М. А. Моделювання як основа представлення технології формування соціально-інформаційної компетентності у майбутніх журналістів на основі динамічного педагогічного сайту. *Topical issues of the development of modern science: abstracts of V International scientific and practical conference* (Sofia, January 15–17, 2020). Sofia : Publishing House “ACCENT”, 2020. P. 233–237.

Опубліковані праці, які додатково відображають результати дисертації

14. Alsadun M. A. Basic competencies of a modern journalist: [Electronic manual]. Kharkov : UIPA, 2016. 56 p. Access mode: <http://for-journalists.com/tutorial/> Tutorial – TRAINING FOR JOURNALISTS.

АНОТАЦІЇ

Альсадун М. А. Формування соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів у закладах вищої освіти Іраку. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Українська інженерно-педагогічна академія, Харків, 2020.

Дисертація є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми підвищення рівня сформованості соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів у закладах вищої освіти Іраку. Уточнено суть, зміст структурних компонентів (мотиваційного, знанневого, процесуального, особистісного) соціально-інформаційної компетентності майбутніх журналістів; теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено технологію її формування, яка побудована на основі активізації освітньої діяльності студентів в умовах авторського динамічного освітнього сайту. Зазначена технологія включає три етапи: підготовчо-цільовий, змістово-формувальний і діагностично-коригувальний. Визначено зміст критеріїв (мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного, особистісного) досліджуваної компетентності. На основі їх використання експериментально доведено дієвість авторської технології.

Ключові слова: соціально-інформаційна компетентність, майбутній журналіст, технологія, професійна підготовка, заклад вищої освіти, авторський динамічний освітній сайт, етапи.

Альсадун М. А. Формирование социально-информационной компетентности будущих журналистов в учреждениях высшего образования Ирака. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Украинская инженерно-педагогическая академия, Харьков, 2020.

Диссертация является теоретико-экспериментальным исследованием проблемы повышения уровня сформированности социально-информационной компетентности будущих журналистов в учреждениях высшего образования Ирака. Уточнено суть, содержание структурных компонентов (мотивационного, знаниевого, процессуального, личностного) социально-информационной

компетентности будущих журналистов; теоретически обоснована, разработана и экспериментально проверена технология ее формирования, которая построена на основе активизации образовательной деятельности студентов в условиях авторского динамического образовательного сайта. Указанная технология включает три этапа: подготовительно-целевой, содержательно-формирующий и диагностико-корректирующий. Определены критерии (мотивационно-ценностный, когнитивный, деятельностный, личностный) исследуемой компетентности. На основе их использования экспериментально доказано действенность авторской технологии.

Ключевые слова: социально-информационная компетентность, будущий журналист, технология, профессиональная подготовка, учреждение высшего образования, авторский динамический образовательный сайт, этапы.

Alsadoon M. A. Formation of Social-Informational Competence of Future Journalists in Higher Educational Institutions in Iraq. – Manuscript, Copyright.

The thesis for scientific degree of candidate of pedagogical sciences in the specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Vocational Training. – Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, 2020.

The thesis is dedicated to the problem of increasing the level of development of future journalists' social-informational competence in higher educational institutions in Iraq.

On the basis of study of regulatory documents in the sphere of future journalists' professional training and leading scholars' scientific works in the studied problem, it has been confirmed that dominance of the information paradigm of society development causes active reforms in higher journalism education towards a purposeful, system formation of journalists' social-informational competence. Based on the analysis of scientific sources, the essence of future journalists' social-informational competence has been defined. It is personal integrative formation that characterizes future journalists' ability to organize interaction with the society on the basis of information technologies in media space in compliance with ethical and legal norms. The structure of the studied competence has been determined. It includes motivational, cognitive, procedural and personal components.

The conducted analysis of future journalists' professional training in higher educational institutions in Iraq has shown that the conditions for formation of social-informational competence in them are insufficient. At the same time, the analysis of development strategies of these institutions (University of Anbar, University of Baghdad, Cihan University and Tikrit University) has revealed that the formation of a generation of media-professionals who have ideas, theoretical and practical information for providing the media sector is the priority tasks of the activities of these institutions in the context of the conducted research. In order to solve this task, the technology of formation of future journalists' social-informational competence in higher educational institutions in Iraq has been theoretically substantiated and developed. It is based on activation of students' educational activity in the conditions of author's dynamic educational website.

The scientific novelty of the research is that for the first time the technology of formation of future journalists' social-informational technology in higher educational institutions in Iraq has been theoretically substantiated, developed and experimentally

verified. This technology is based on system, competence, personal-activity and integration approaches and implemented under such organizational and pedagogical conditions as creation of educational environment on the basis of media products and stimulation of students' independent work in this environment, which provides an opportunity to have positive influence on the quality of specialists' professional training;

Some ideas have been specified. They are:

- the essence of future journalists' social-informational competence as personal integrative formation that characterizes their ability to organize interaction with consumers of information created in compliance with the ethical and legal norms and implemented on the basis of media products;

- the structure of author's dynamic educational website for formation of future journalists' social-informational competence as information-pedagogical construct that consists of dynamic web pages, the content of which creates necessary conditions for formation of the components of this competence in their educational activities;

- the content of criteria and indicators of development of future journalists' social-informational competence, namely: motivational-value, cognitive, activity and personal. The motivational-value criterion includes such indicators as understanding of social-informational competence as the leading professional value, interest in mastering and using the information and communication technologies. The cognitive criterion includes such indicators as knowledge of terminological basis of information technologies and telecommunications, knowledge of creation of own media products, knowledge of social opportunities and ethical and legal framework of use of information and communication technologies. The activity criterion includes such indicators as ability to search, process and analyse information, ability to create own media products and place them on the Internet, ability to interact with society taking into account the ethical and legal framework of use of information and communication technologies. The personal criterion includes such indicators as activity, tolerance and ability to self-analyze future professional activities.

The means of formation of future journalists' social-informational competence have gained further development. They include development of social-informational complex (virtual interviews, multimedia support of author's works, journalistic blog, media project).

The effectiveness of the proposed technology has been proven by its experimental testing. The reliability of the obtained positive results of the experimental work has been ensured by means of mathematical statistics using the Pearson criterion.

The practical significance of obtained results is that the author has developed the optional special course "Social-Informational Activity of Journalists", author's dynamic educational website for organization of students' educational activity while studying it and electronic manual "Journalists' Basic Competencies" in English.

The theoretical statements and practical results of the research can be used in the process of future journalists' professional training and in the system of advanced training of specialists in the sphere of journalism.

Key words: social-informational competence, future journalist, technology, professional training, higher educational institution, author's dynamic educational website, stages.